президента Югославії Мілошевича і його генералів. Самий найкращий варіант це міжнародний суд під егідою ООН, який би передбачав визнання рішення суду всіма країнами учасницями ООН.

Якщо мова йде про відповідальність конкретних осіб за злочини на території України, то тут головну роль відіграє міжнародний кримінальний суд. Цей суд розпочав розслідувати злочини на території України після всього декількох днів після вторгнення в Україну по зверненню більше 40 країн учасниць Римського статуту на основі яких його було засновано. росія теж була співучасником цього суду, але кремль свій підпис під цим статутом відізвав ще в 2016 році.

Розслідування міжнародним кримінальним судом ведеться досить активно. Прокурор суду Карім Хан відвідував Україну в тому числі і прифронтові регіони. В цілому міжнародний кримінальний суд займається чотирма видами правопорушень: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини і злочини агресії. Зараз зусилля міжнародної спільноти зосередженні над створенням єдиного органу міжнародного трибунала над росією. Він чимось може нагадувати міжнародний трибунал по Югославії.

Президент Єврокомісї Урсула Фон Дер Ляєн запропонувала створити при підтримці ООН спеціалізований суд для розслідування російських злочинів і переслідування за них. Про створення подібного трибуналу неодноразово казав Президент України Володимир Зеленський за його словами Україна вже співпрацює з багатьма країнами і організаціями щоб кожен російський вбивця отримав заслужене покарання. Щоб була відповідальність за агресію потрібен спеціальний трибунал у доповнення до міжнародного кримінального суду. І Україна робить все щоб створити такий трибунал. В кремлі, зрозуміло, що відразу відкинули пропозицію ЄС по трибуналу. песков як завжди звинуватив захід в тому, що він начебто не реагував на злочини з боку України.

У Гаазі вже запущено процес по створенню спеціального міжнародного трибуналу над путіним і всім військово-політичним керівництвом росії. Муніципалітет Гааги вже розпочав шукати місце для суду над кремлівським диктатором і його соратниками. Але є один важливий момент для створення трибуналу потрібне рішення Ради безпеки ООН, тому ніхто й не мав сумнівів, що москва скористається своїм правом вето і обов'язково заблокує створення трибуналу на Радбезі ООН. Та це можна буде зробити через Генеральну Асамблею ООН, де більше 2/3 країн світу не підтримує дії росії. Є трибунали які створюються Радбезом ООН. Ми просимо створити трибунал без рішення Радбезу ООН, такого раніше ніколи не було, але в нас іншого виходу немає. Існують опції створити гібридний суд. Це коли юрисдикція над певною справою передається вже існуючому суду.

Як повідомляє британське видання Gardien в Штаб квартирі ООН вже підготовлено проєкт резолюції ООН про створення міжнародного трибуналу для притягнення керівництва росії до відповідальності за злочини агресії проти України проєкт документа пропонує створення трибуналу по типу Нюрнберзького. Важливо розуміти що в першу чергу повинні пройти всі процедури пов'язані з доказуванням вини і засудженням через певну судову інстанцію після цього ордер на арешт цих людей не має строків давності. Світова практика свідчить, коли затримували осіб за схожі злочини через 20–30 років на територіях інших держав і передають правосуддю. Після чого вони йдуть на по життєве або довгі строки відбуття покарання.

Список використаних джерел

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН; Статут, Міжнародний документ від 26 черв. 1945 р. URL: https://www.rada.gov.ua

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права; ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16 груд. 1966 р. URL: https://www.rada.gov.ua

Степанова Ганна Миколаївна, *професор кафедри кримінальної юстиції навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук, доцент;*
Степанов Олег Станіславович, *кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України поставила перед правоохоронними органами та міжнародними інституціями нові виклики, пов'язані з фіксацією та розслідуванням воєнних злочинів. На практиці проблема полягає не лише у встановленні самого факту вчинення злочину, а й у належному процесуальному оформленні отриманої інформації, забезпеченні допустимості доказів та можливості їх подальшого використання як у національних судах, так і в міжнародних юрисдикційних органах.

У сучасних умовах документування воєнних злочинів набуває особливого значення, оскільки значна частина доказової інформації формується безпосередньо в районах активних бойових дій або на деокупованих територіях. Це об'єктивно ускладнює проведення слідчих (розшукових) дій відповідно до класичних кримінальних процесуальних процедур, передбачених КПК України [1]. Разом із тим саме належна процесуальна форма залишається ключовою гарантією допустимості доказів.

І. В. Главюк слушно зазначає, що розслідування воєнних злочинів характеризується поєднанням національних кримінальних процесуальних механізмів із міжнародними стандартами доказування, що

потребує від органів досудового розслідування особливої уваги до порядку фіксації доказової інформації [3, с. 87]. Такий підхід є цілком обґрунтованим, оскільки неналежне документування окремих фактів може поставити під сумнів можливість притягнення винних осіб до відповідальності в майбутньому.

Особливу роль у процесі доказування воєнних злочинів відіграють цифрові докази. Фото-, відеоматеріали, записи з безпілотних літальних апаратів, супутникові знімки, матеріали із соціальних мереж та месенджерів нерідко стають основними джерелами інформації про обставини вчинення злочинів. Водночас використання таких матеріалів потребує належної процесуальної легалізації. Саме тому у практичній діяльності виникають питання щодо автентичності цифрових даних, встановлення джерела їх походження та забезпечення цілісності інформації.

На думку О. М. Дуфенюк, специфіка розслідування воєнних злочинів полягає у необхідності оперативного збору доказів в умовах обмеженого доступу до місця події, небезпеки для учасників кримінального провадження та можливості втрати доказової інформації [6, с. 299]. У цьому контексті особливого значення набуває своєчасність проведення оглядів місця події, допитів потерпілих і свідків, а також використання технічних засобів фіксації.

Окремої уваги заслуговує співпраця українських правоохоронних органів із міжнародними організаціями та експертами. Римський статут Міжнародного кримінального суду визначає воєнні злочини як серйозні порушення законів та звичаїв війни [2]. У зв'язку з цим належне документування таких злочинів має відповідати не лише вимогам національного законодавства, а й міжнародним стандартам кримінального правосуддя.

Водночас у процесі документування воєнних злочинів особливого значення набуває дотримання стандартів захисту прав людини та справедливого судового розгляду, сформульованих у рішеннях Європейського суду з прав людини. Навіть в умовах воєнного стану держава повинна забезпечувати належний баланс між ефективністю кримінального переслідування осіб, причетних до вчинення воєнних злочинів, та неухильним дотриманням процесуальних гарантій учасників кримінального провадження.

Водночас практична діяльність у сфері документування воєнних злочинів супроводжується низкою проблемних аспектів, серед яких відсутність уніфікованих підходів до фіксації доказової інформації, значне процесуальне навантаження на слідчих і прокурорів, а також об'єктивні труднощі проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. Додатково слід зазначити, що окремі положення кримінального процесуального законодавства виявилися недостатньо адаптованими до реалій збройного конфлікту, що свідчить про необхідність їх подальшого нормативного удосконалення.

Важливим напрямом удосконалення механізму документування воєнних злочинів є активне впровадження сучасних криміналістичних технологій та цифрових інструментів фіксації доказової інформації. Правозастосовна практика останніх років дає підстави стверджувати, що використання геолокаційних даних, супутникових знімків, систем відеофіксації та спеціалізованих електронних платформ суттєво підвищує ефективність збору доказів та дозволяє оперативно встановлювати обставини вчинення злочинів. Разом із тим застосування таких технологій потребує чіткого процесуального врегулювання, оскільки саме дотримання вимог належності та допустимості доказів визначає можливість їх подальшого використання у судовому провадженні.

Не менш важливим аспектом є забезпечення належної взаємодії між органами досудового розслідування, прокуратурою, експертними установами та міжнародними організаціями, які здійснюють фіксацію фактів порушення норм міжнародного гуманітарного права. У сучасних умовах ефективне розслідування воєнних злочинів фактично неможливе без міжнародного співробітництва, обміну доказовою інформацією та залучення іноземних експертів. Така взаємодія сприяє не лише підвищенню якості документування, а й формуванню єдиних стандартів розслідування воєнних злочинів. Крім того, належне процесуальне документування воєнних злочинів має важливе значення не лише для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності, а й для формування історичної та правової оцінки подій збройної агресії проти України. Саме тому забезпечення ефективного механізму фіксації доказів сьогодні слід розглядати як один із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронної системи держави в умовах воєнного стану.

На нашу думку, підвищення ефективності документування воєнних злочинів потребує не лише удосконалення кримінального процесуального законодавства, а й розроблення єдиних практичних алгоритмів фіксації доказів для слідчих, прокурорів та інших уповноважених суб'єктів. Не менш важливим є посилення міжнародної співпраці у сфері обміну доказовою інформацією та проведення спільних розслідувань. Отже, процесуальне документування воєнних злочинів в Україні є одним із ключових елементів забезпечення принципу невідворотності відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Від якості та законності фіксації доказів сьогодні залежить не лише результат окремого кримінального провадження, а й формування міжнародної правової оцінки збройної агресії проти України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text.
2. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду : міжнар. док. від 17 лип. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_588.
3. Гловюк І. В. Кримінальне провадження щодо воєнних злочинів: виклики та відповіді. *Право України*. 2023. № 5. С. 85–100.
4. Денищук Д. Є. Документування воєнних злочинів в Україні. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 21 лютого 2024 р.). Одеса : ОДУВС, 2024. С. 31–36.
5. Дроздович Н. Повноважні суб'єкти розслідування воєнних злочинів в Україні: кримінальний процесуальний аспект у питаннях доказування. *Слово Національної школи суддів України*. 2022. № 1–2 (38–39).
6. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 297–302.

Стрельченко Анатолій Миколайович, *завідувач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту поліцейської діяльності НАВС, кандидат юридичних наук, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБІГУ ЗБРОЇ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України питання правового регулювання обігу зброї та стандартизації вогневої підготовки набувають особливого значення для забезпечення національної безпеки, громадського порядку та обороноздатності держави. Сучасні виклики обумовлюють необхідність удосконалення адміністративно-правового механізму контролю за обігом зброї, а також формування єдиних стандартів професійної підготовки суб'єктів сектору безпеки і оборони. У цьому контексті особливої актуальності набуває гармонізація національного законодавства із міжнародними стандартами НАТО та Європейського Союзу [1].

Адміністративно-правове регулювання обігу зброї є складовою державної політики у сфері національної безпеки та передбачає систему правових, організаційних і контрольних заходів, спрямованих на забезпечення законності використання зброї, мінімізацію ризиків її незаконного обігу та запобігання злочинності. Водночас стандартизація вогневої підготовки має на меті забезпечення належного рівня професійної компетентності працівників правоохоронних органів, військовослужбовців та інших суб'єктів, уповноважених на використання зброї [2].

Правове регулювання обігу зброї в Україні характеризується фрагментарністю та відсутністю єдиного кодифікованого акта, який би комплексно врегульовував питання цивільного, службового та військового обігу зброї. На сьогодні основними нормативними джерелами у цій сфері є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також підзаконні нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України [3].

Особливе значення має Наказ МВС України № 622 від 21 серпня 1998 року «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї», який фактично виконує функцію базового регулятора обігу цивільної зброї. Проте регулювання настільки чутливої сфери переважно підзаконним актом не повною мірою відповідає принципу верховенства права та вимогам правової визначеності [4].

Відсутність спеціального закону про обіг цивільної зброї тривалий час створювала правову невизначеність щодо порядку набуття права власності на зброю, механізмів державного контролю, відповідальності за порушення правил її використання та процедур ліцензування. У зв'язку з цим у науковій літературі неодноразово наголошувалося на необхідності законодавчої систематизації правового регулювання обігу зброї із урахуванням європейських підходів [5].

Водночас сучасні безпекові виклики актуалізували питання розширення доступу громадян до зброї в умовах воєнного стану та необхідності забезпечення механізмів територіальної оборони. Це потребує збалансованого підходу між реалізацією права на самозахист та забезпеченням публічної безпеки. Відповідно до ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України є справою всього Українського народу [6].

Важливим елементом адміністративно-правового механізму обігу зброї є дозвільна система, яка забезпечує контроль за придбанням, реєстрацією, зберіганням та використанням зброї. Дозвільні повноваження у сфері обігу зброї здійснює Національна поліція України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та відомчих нормативних актів [7].